

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.06.1970, sp. zn. 2 Cz 17/70, ECLI:CZ:NS:1970:2.CZ.17.1970.1

Číslo: 4/1971

Právní věta: Účinnost rozhodnutí výkonného orgánu místního národního výboru, vydaného podle vl. nař. č. 50/1955 Sb., jímž je přikázána část zemědělské půdy, popř. také provozního zařízení, nebo celé hospodářství vlastníka do užívání zemědělskému závodu socialistického sektoru, nezaniká smrtí vlastníka pozemků a provozního zařízení omezení vyplývající z takového rozhodnutí váže i dědice vlastníka.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 23.06.1970

Spisová značka: 2 Cz 17/70

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Přikázání zemědělské půdy do užívání, Půda zemědělská, Zánik práv a povinností, Zemědělská usedlost, Zemědělské hospodářství

Předpisy: 50/1955 Sb. § 1

§ 13

§ 16

§ 17

§ 18

§ 27 99/1963 Sb. § 99

§ 4

§ 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobci se domáhali proti Jednotnému zemědělskému družstvu ve V. B. zaplacení náhrady za užívání stodol, které zdědili po A. S., zemřelé začátkem ledna 1967. Uvedli, že za života zůstavitelky byly tyto stodoly spolu s celým majetkem jmenované přikázány jednotnému zemědělskému družstvu do užívání podle vl. nař. č. 50/1955 Sb. Podle názoru žalobců pozbylo rozhodnutí místního národního výboru o přikázání hospodářství do užívání zemědělského závodu socialistického sektoru, ve smyslu vl. nař. č. 50/1955 Sb., účinnosti smrtí bývalé vlastnice, poněvadž jde o individuální správní akt, směřující proti vlastníku nemovitosti, a účinnost tohoto aktu se nemůže přenášet na osoby, které po smrti tohoto vlastníka nabyly děděním vlastnictví této nemovitosti.

Při jednání okresního soudu v Břeclavi uzavřeli účastníci smír. Podle tohoto smíru uznalo Jednotné

zemědělské družstvo ve V. B., že opatření MNV ve V. B., kterým mu byly dány podle vl. nař. č. 50/1955 Sb. do užívání nemovitosti navrhovatelů v době, kdy jejich vlastníci byla A. S., její smrtí pozbylo účinnosti JZD ve V. B. se dále zavázalo zaplatit žalobcům nájemné za užívání stodol za dobu od 4. 1. 1967 do 10. 6. 1968 a od 4. 1. 1967 do 30. 6. 1969 ve výši, kterou určí Místní národní výbor ve V. B.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem ČSR, tak, že usnesením soudu prvního stupně o schválení tohoto smíru byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Soud prvního stupně se v daném případě nezabýval potřebným zjišťováním, kdy, v jakém rozsahu a podle kterého ustanovení vl. nař. 50/1955 Sb. bylo rozhodnutí místního národního výboru vydáno; toto rozhodnutí ani nebylo v řízení žádným z účastníků předloženo. Soud neměl tedy k dispozici ani základní skutkové podklady, ačkoliv vzhledem k tomu, že smír má účinky pravomocného rozsudku a soud při jeho schvalování je povinen přezkoumat, zda obsah smíru není v rozporu s právními předpisy nebo se zájmem společnosti, musí být úsilí soudu o smír provázeno vlastním právním posouzením ze strany soudu, k němuž jsou potřebné podklady, umožňující soudu dospět odpovědně k závěru, zda navrhovaný smír odpovídá zákonu a zájmu společnosti či nikoli.

Řízení zůstalo tedy neúplné. Nelze však souhlasit ani s právním názorem, z něhož soud při schvalování smíru vycházel.

Pokud nešlo o kulackou usedlost, pak šlo o přikázání zemědělské půdy a provozního zařízení do užívání podle § 5 a § 13 vl. nař. č. 50/1955 Sb. Toto užívání může zaniknout před uplynutím doby, na kterou bylo určeno, jedině tehdy, jestliže se změnila poměry vlastníka tak, že může zajistit řádné obdělávání své půdy a jestliže nahradí náklady uvedené v § 17 cit. vl. nařízení (§ 18 cit. vl. nař.). I uplynutím doby však zanikne užívání jen tehdy, pokud nebylo prodlouženo (§ 17 odst. 1 cit. vl. nař.). Jak o přikázání pozemků a provozního zařízení tak i o tom, zda po skončení doby užívání se toto užívání prodlužuje, anebo zda se zrušuje ještě před uplynutím doby, na kterou bylo omezeno, rozhoduje výkonný orgán místního národního výboru (§ 5, § 17, § 18 cit. vl. nař.).

Ustanovení § 27 cit. vl. nař. odkazuje, pokud jde o užívání a ostatní právní poměry, na přiměřené použití ustanovení občanského zákoníka o smlouvě nájemní.

Jestliže v této věci šlo o přikázání majetku podle vl. nař. č. 50/55 Sb., pak vlastnické právo k zemědělské půdě a provoznímu zařízení zůstalo zachováno. Toto vlastnické právo proto smrtí původní vlastnice A. S. přešlo na její dědice (§ 460 obč. zák.).

Původní vlastnice byla omezena ve svých vlastnických právech rozhodnutím výkonného orgánu místního národního výboru, jímž byl její zemědělský majetek přikázán do užívání JZD. Žalobci své nároky opírali o názor, že účinnost uvedeného opatření MNV smrtí vlastnice zanikla, a to proto, že jde o individuální správní akt, směřující proti vlastníku nemovitosti. S tímto názorem však nelze souhlasit. Skutečnost, že jde o individuální správní akt, není sama o sobě pro posouzení věci významná ani rozhodná, poněvadž správní akt jak akt aplikace práva je vždy aktem individuálním. Zda účinnost takového správního aktu zaniká smrtí toho, jemuž byly tímto aktem uloženy nějaké povinnosti nebo přiznána práva, či nikoli, je nutno dovodit z povahy správního aktu, z obsahu a účelu normy, o kterou se správní akt opírá, pokud ovšem tato norma sama výslovně ustanovení v tomto směru neobsahuje (jako tomu bylo např. v § 4 odst. 3 zák. č. 55/1947 Sb., který předcházel vl. nař. č. 50/1955 Sb. a sledoval v podstatě stejný účel). Jen tam, kde z povahy věci a účelu normou sledovaného lze usoudit, že povinnost, správním aktem ukládaná, je vázána výlučně na osobu, vůči níž správní akt směřoval, účinnost správního aktu smrtí této osoby zaniká.

Podle § 1 vl. nař. č. 50/1955 Sb. vyžaduje rozvoj zemědělské výroby, jenž je předpokladem zlepšování výživy pracujícího lidu a tím i neustálého růstu jeho životní úrovně, aby se využilo veškeré půdy způsobilé k zemědělskému obdělání a aby se na této půdě řádně hospodařilo. Citované vládní nařízení stanoví také způsob a opatření, jimiž se má napomáhat k dosažení tohoto cíle. Z toho plyne, že hlavním úkolem citovaného vládního nařízení je zajistit řádné hospodaření na veškeré zemědělské půdě za podmínek v tomto předpise uvedených. Uživatel má při tom právo bez souhlasu vlastníka provést na přikázané půdě i úpravy potřebné k zajištění nebo ke zvýšení zemědělské výroby, popř. zřídit si na půdě usedlosti nebo hospodářství trvalou stavbou (§ 16 odst. 2 cit. vl. nař.). To ovšem předpokládá možnost dlouhodobějšího a plánovaného využití přikázané půdy. Proto také při posuzování, zda důvody, pro které k přikázání půdy došlo, trvají i po uplynutí lhůty 6 let, popř. zda pominuly před uplynutím této lhůty, což patří do pravomoci výkonného orgánu místního národního výboru, se přihlíží i k vyjádření uživatele (§ 17, § 18 cit. vl. nař.).

To vše svědčí pro závěr, že změna v osobě vlastníka nemůže sama o sobě způsobit zánik vztahů, které byly rozhodnutím MNV založeny. Jinak by totiž mohl být ohrožen smysl sledovaný vládním nařízením č. 50/1955 Sb., tj. využití veškeré zemědělské půdy schopné obdělávání k rozvoji zemědělské výroby.

Mezi předpoklady vydání opatření podle vládního nařízení č. 50/1955 Sb. patří nepochybně i skutečnosti spočívající v osobě vlastníka, takže změnou vlastníka může dojít i ke změně těchto skutečností. Nabytí nemovitostí, užívaných zemědělským závodem socialistického sektoru, dědicem vlastníka by však mohlo být pouze důvodem k tomu, aby výkonný orgán místního národního výboru případně zrušil (po slyšení uživatele) užívání před uplynutím doby, na niž byly nemovitosti do užívání přikázány, jestliže by dědicové mohli zajistit řádné obdělávání půdy a nahradili náklady uvedené v § 17 vl. nař. č. 50/1955 Sb. (§ 18 cit. vl. nař.).

Že opatření podle vl. nař. č. 50/1955 Sb. působí i proti právním nástupcům původního vlastníka, je patrné i z ustanovení § 4 odst. 2 cit. vl. nař., podle něhož smlouvu uzavřenou podle § 4 odst. 1 cit. vl. nař. malým nebo středním rolníkem se zemědělským závodem socialistického sektoru o odevzdání části své půdy, popřípadě provozního zařízení, nebo i celého hospodářství do užívání, lze dohodou vlastníka s uživatelem zrušit i před uplynutím doby šesti let a podle něhož se o tom může dohodnout s uživatelem i dědicem vlastníka. Podle tohoto ustanovení tedy závazek vlastníka přechází na dědice.

Nutno tedy dojít k závěru, že účinnost rozhodnutí výkonného orgánu místního národního výboru, vydaného podle vl. nař. č. 50/1955 Sb., jímž je přikázána část zemědělské půdy, popř. také provozního zařízení, nebo celé hospodářství vlastníka do užívání zemědělskému závodem socialistického sektoru, nezaniká smrtí vlastníka pozemků a provozního zařízení, nýbrž že omezení vlastníka z uvedeného rozhodnutí vyplývající váže i dědice.

Soud prvního stupně svým usnesením o schválení smíru porušil v daném případě zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 99 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s ustanoveními vl. nař. č. 50/1955 Sb.